

УДК 343.01

Ю. Ю. Коломієць,

канд. юрид. наук, доц., доцент

кафедри кримінального

права Національного університету

«Одеська юридична академія»

ІДЕОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОСТУПКІВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

У статті визначається ідеологічна доцільність упровадження інституту проступків у національне право України. Доводиться, що питання про те, в якому нормативно-правовому акті має бути передбачена відповідальність за проступки має ідеологічну природу і пов'язано з уявленнями суспільства про злочин та кримінальні покарання. Підтримується ідея створення Кодексу України про проступки. Пропонується для наукового обговорення ідея встановлення деліктної відповідальності за проступки.

Ключові слова: *проступок, злочин, кримінальні правопорушення, кримінально-правова ідеологія, невідворотність відповідальності, економія заходів кримінально-правового впливу, деліктна відповідальність.*

Постановка проблеми. З прийняттям Концепції реформування кримінальної юстиції, схваленої Рішенням Ради національної безпеки та оборони України «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» від 15 лютого 2008 р. і затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008, одним із напрямів реформування кримінального законодавства України стало впровадження кримінального (підсудного) проступку. З того часу стосовно впровадження інституту проступків в національне право України було висловлено багато аргументів та контраргументів, але поза увагою дослідників залишається питання про ідеологічну обумовленість цього інституту. Незважаючи на неоднозначне ставлення до ідеології, не можна заперечувати існування духовних імпульсів, які об'єднують український народ. Завдання держави вловити ці імпульси та створити на їх основі життєздатну правову систему.

Стан розроблення проблеми. Щодо впровадження інституту проступків у національне право України в юридичній літературі існує декілька точок зору:

– потрібно розробити та прийняти Кодекс України про кримінальні проступки¹;

– потрібно внести зміни до Кримінального кодексу України щодо введення інституту проступків шляхом диференціації кримінальних правопорушень на кримінальні проступки та злочини²;

– потрібно внести зміни до Кримінального кодексу України щодо введення інституту проступків шляхом поділу Особливої частини КК на дві книги «Про злочини» та «Про кримінальні проступки»³;

– потрібно розробити та прийняти Закон (Кодекс) України про проступки⁴.

Питання про те, в якому нормативно-правовому акті має бути передбачена відповідальність за проступки має ідеологічну природу і пов'язано з уявленнями суспільства про злочин та кримінальні покарання.

Метою статті є: встановлення ідеологічної доцільності впровадження інституту проступків в національне право України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку нідерландського вченого Т. А. ван Дейка, ідеологія – це комплекси (системи) фундаментальних (базисних) уявлень конкретних соціальних груп і індивідів, що до них входять. На підставі категорій, включених в «схему ідеології» створеної

¹ Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2007–2008 р.) [за заг. ред. Н. В. Александрової, І. Б. Коліушка]. Київ: Конус-Ю, 2009. С. 347–351.

² Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві: монографія / авт. кол.: В. О. Туляков, Г. П. Пімонов, Н. І. Мітрицян [та ін.]; за заг. ред. В. О. Тулякова. Одеса: Юридична література, 2012. С. 162–421; Дмитрук М. М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки: монографія. Одеса: Юридична література, 2014. С. 160–161; Мирошніченко Н. А. Визначення проступку та злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип 51. С. 331–336.

³ Навроцький В. О. Кримінальний кодекс України 2001 р.: підсумки та перспективи. *Інтернет-видання «Юриспруденція on-line»* опубліковано 21.05.2006 р. URL: <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=13&d=673> (дата звернення 05.09.2018); Хавронюк М. І. Концепцією визначено: адміністративні проступки, кримінальні проступки, злочини. Настав час розмежувати. Основні напрямки розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11–12 жовт. 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 182–186.

⁴ Тацій В., Тютюгін В., Капліна О., Гродецький Ю. та ін. Концепція впровадження проступку шляхом прийняття Закону (Кодексу) України про проступки (Проект для обговорення). *Юридичний вісник України*. 24–30 травня 2014. № 21 (986), 31 травня – 6 червня 2014. № 22 (987), 7–13 червня 2014. № 23 (988). С. 12–13.

Т. А. ван Дейком, можна виділити категорії кримінально-правової ідеології, які необхідно враховувати під час створення інститутів кримінального права (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Категорії ідеології, створеної Т. А. ван Дейком	Категорії кримінально-правової ідеології
Критерії включеності / приладдя / членства (Хто (не) належить до нашої групи?)	Критеріям включеності / приладдя / членства відповідає переконання в тому, що всі ми громадяни України, маємо загальну культуру, звичаї, традиції
Типові форми діяльності (Що ми робимо?)	Типовою формою діяльності є життєдіяльність в одній державі
Загальні цілі і завдання (Чого ми домагаємося? Навіщо ми це робимо?)	Спільною метою і завданням є покращення добробуту людини, суспільства, держави шляхом дотримання конституційних принципів
Норми і цінності (Що ми вважаємо поганим і що ми вважаємо хорошим?)	Кримінально-правові норми створюються з урахуванням уявлень суспільства про злочинність та караність діянь
Позицію (Які наші відносини з іншими?)	На кримінально-правову позицію України впливають її відносини з іншими державами;
Ресурси (Хто має доступ до наших групових ресурсів?) ⁵	Доступ до ресурсів кримінально-правової ідеології має міжнародне співтовариство та деякі іноземні держави

Найважливіше значення серед перерахованих категорій мають уявлення суспільства про злочинність та караність діянь. Середньостатистична людина не знає наукового визначення кримінального права та законодавчого поняття злочину, але вона з упевненістю скаже, які діяння можна віднести до шкідливих вчинків, які з них повинні каратися в кримінальному праві. А якщо раптом виявиться, що її уявлення не збігаються з положеннями кримінального закону, вона буде переконана, що держава приймає погані закони. Свої переконання людина вбирає з молоком матері, перебуваючи в певній соціальній групі. Вона думає так саме, як і всі, а всі не можуть бути не праві, значить погана держава, яка ніби щось абстрактне, часто протиставляється суспільству.

⁵ Герасимов В. И. Идеология и дискурс в работах Т. А. ван Дейка. Политическая наука. Политическая идеология в современном мире: Сб. науч. тр. / РАН.ИНИОН. Центр социал. науч. информ. исслед. Отд. полит.науки, Рос. ассоц. полит. науки; ред. и состав вып. Малинова О. Ю. Москва, 2003. № 4. С. 75, 79–80.

Керуючи людьми, державі доцільно було б слідувати порадам Платона. Давньогрецький філософ радив законодавствувати, передбачаючи події: встановлювати закони і погрожувати покаранням для запобігання шкідливих учинків⁶. На жаль, держава не може захистити людей від усіх шкідливих вчинків. Для реалізації невідворотності відповідальності існують тисячі форм і способів, які залежать від політики держави, державного режиму і механізму кримінального переслідування. Спрощений порядок притягнення до відповідальності за проступки дозволив би підвищити ступінь реалізації невідворотності відповідальності шляхом економії заходів кримінально-правового впливу, але визначити процесуальну форму реалізації якого-небудь інституту не означає встановити його природу.

Злочин завжди асоціюється в суспільстві з найбільш суспільно небезпечним діянням, а кримінальне покарання – з найсуворішим заходом державного примусу. І хоча в кримінально-правовій літературі існують висловлювання, за якими суспільна небезпека – «декларативна ознака», «політизоване становище», від якого пора позбутися, зосередивши увагу на описі правових ознак злочину⁷, для людини завжди мало велике значення, що держава визнає або не визнає злочином.

Наприкінці XIX початку XX століття прихильникам марксистсько-ленінської ідеології вдалося переконати пролетаріат в необхідності знищення всього класу капіталістів за допомогою звинувачення останнього у вчиненні особливо тяжких злочинів стосовно робітничого класу. З приводу незахищеності життя і здоров'я робітників на виробництві К. Маркс писав: «... регулярна данина частинами людського тіла, як то: кистями рук, руками, кістками, ногами, головами та особами, принесена сучасній промисловості, перевершує втрати багатьох, як вважається, найбільш кровопролитних битв»⁸. Згідно зі

⁶ Платон. Законы // Платон. Сочинения в 3 т. Москва: Мысль, 1972. Т. 3. Ч. 2. С. 337–340.

⁷ Дашков Г. В., Здравомыслов Б. В., Красиков Ю. А., Побегайло Э. Ф. и др. Уголовное уложение вместо УК РФ. *Записки криминалистов*. 1993. № 1. С. 219.

⁸ Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. Издание второе. Москва: Политиздат, 1959. Т. 13. С. 213–214.

статистичними даними в Німеччині з 1886 р. по 1900 р. було вчинено 19688 вбивств, з них зловмисних – 2159, умисних 2759 і необережних 14770, в той час як за цей же період на підприємствах, де проводиться обов'язкове страхування, загинуло 90333 людей⁹. Наприкінці XIX – початку XX століття велика частина населення (в особі робітників) перебувала в пригніченому, незахищеному стані. Помилка влади того часу полягала в тому, що діяння, що представляють суспільну небезпеку, не визнавалися злочином. Не було враховано те, що для суспільства важливо не тільки те, що кримінальне законодавство вважає злочином, але і те, що фактично не вважається злочином.

На початковому етапі становлення кримінального права переслідування за вчинений злочин здійснювалося потерпілим за допомогою сили всього роду і лише після того, як рід був роздроблений на окремі сім'ї право кримінального переслідування поступово було передано в руки публічної влади, яка охороняла суспільство в цілому. У кримінальному праві приватний інтерес завжди був усвідомленою необхідністю спочатку на рівні всього роду, а потім і всього суспільства. Однак суспільна небезпека злочинного діяння проявляється не в тому, що приватні інтереси перетворюються в публічні, через те що громадяни не в змозі самостійно захистити свої права, а в тому, що якщо посягання спрямоване на блага і цінності, які мають важливе значення для кожної людини, в суспільстві виникає відчуття соціального страху. Якщо винний порушив загальновизнані правила поведінки щодо однієї людини, існує велика ймовірність того, що він порушить їх ще раз стосовно інших. Блага і цінності, на які посягають злочини, настільки важливі, що громадяни готові на обмеження своїх прав і інтересів в обмін на захист з боку держави. З вищесказаного випливає, що суспільна небезпека як ознака злочину – не просто «політизоване становище», а категорія, на якій має ґрунту-

⁹ Сурский М. (М. М. Исаев). Социологическая школа в уголовном праве как защитница интересов господствующего класса. *Ученые записки ВШЮН. Юриздат*, 1940. Вып 1. С. 19–20.

ватися все кримінальне право, через те, що саме воно здійснює функцію охорони засад суспільства від найбільш небезпечних посягань.

Намагаючись модернізувати кримінально-правові норми під інститут проступків, сучасні вчені використовують спрощений підхід до вивчення історії становлення понять, що мають кримінально-правове значення. Так, за словами, С. І. Маломуж, «аналіз роз'яснювальних актів вищих органів судової влади у період із 1917 р. по 1991 р. свідчить про те, що в судовій практиці положення про малозначність діяння ототожнювалось із відсутністю складу злочину та використовувалося для відмежування злочину від інших правопорушень»¹⁰. Автор для формулювання своїх висновків обрав період, що складається з декількох етапів, кожен з яких відрізнявся соціальними, економічними, політичними умовами життєдіяльності держави й суспільства, рівнем розвитку науки, законодавства і правозастосовної діяльності. Наприклад, 1917 р. виявився вирішальним в історії України і Росії. Російський імператор Микола II зрікся престолу 17 березня 1917 р. Влада перейшла до Тимчасового уряду. 25 жовтня 1917 р. більшовики вчинили переворот, заарештували членів Тимчасового уряду і захопили владу. Громадянська війна на території України і Росії тривала до 1922 р. включно. Союз Радянських Соціалістичних Республік був створений 30 грудня 1922 р. 24 серпня 1991 р. Україна здобула незалежність. Виникає питання: які акти вищих органів судової влади, якої держави, при якій формі правління, аналізував С. І. Маломуж, називаючи період 1917–1991 рр.

С. І. Маломуж запропонував нову редакцію ч. 2 ст. 11 КК України: «Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, які хоча формально і містять ознаки діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становлять необхідної для кримінального правопорушення суспіль-

¹⁰ Маломуж С. І. Малозначність діяння в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. С. 7.

ної небезпеки, тобто які не могли заподіяти істотної шкоди»¹¹. Даючи таке визначення малозначності діяння, С. І. Маломуж поставив під сумнів юридичне значення поняття суспільної небезпеки в кримінальному праві.

Некоректною є постановка питання про те, що діяння через малозначність може не становити необхідної для кримінального правопорушення суспільної небезпеки. Подібні висновки свідчать про те, що поступово ціннісно-смісловий зміст інститутів кримінального права втрачається. Наприклад, незрозуміло, як діяння може становити або не становити необхідну для кримінального правопорушення суспільну небезпеку. Правопорушення є юридичною категорією, яку придумали юристи з метою забезпечення порядку. В силу різних причин протиправне діяння може не представляти суспільної небезпеки. Як стверджує М. Робінсон: «Поняття злочинність є ярликом, який ми застосовуємо, визначаючи поведінку, що порушує закон ... Ключовим є те, що злочини породжуються кримінальним законом, який складають люди. Злочинність не існує в природі, це вигадка (*invented*) людей»¹². Для того щоб кримінальний закон був потрібен людям, на практиці не повинно виникати колізій між протиправністю і суспільною небезпекою діяння. Саме з цією метою законодавець передбачив поняття малозначності діяння. Із запропонованого визначення малозначності діяння мета існування відповідної кримінально-правової норми, не вбачається. Створюється враження, що суспільна небезпека притаманна кримінальному правопорушенню.

Проступок, як і будь-яке інше правопорушення, є суспільно шкідливим. Його особливість полягає в тому, що він межує із злочинами, а при наявності тих або інших обставин може перетворитися на злочин. Обґрунтованою вважається позиція авторів Концепції впровадження проступку шляхом прийняття Закону (Кодексу) України про проступок, згідно з якою «просту-

¹¹ Маломуж С. І. Малозначність діяння в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. С. 4.

¹² Robison M. Why Crime? An Integrated Systems Theory of antisocial Behaviour. NJ: Pearson Prentice Hall, 2004. p. 2. URL: <https://www.pearson.com/us/higher-education/program/Robinson-Why-Crime-An-Integrated-Systems-Theory-of-Antisocial-Behavior/PGM175518.html> (дата звернення 06.09.2017).

пок має визначатись як таке *передбачене цим Законом (Кодексом) винне діяння (дія чи бездіяльність), що не досягає ступеня суспільної небезпечності, який притаманний (властивий) злочину*¹³. Посилаючись на ст. 22 КУАП і ч. 2 ст. 11 КК України, які містять положення про малозначність діяння, виходячи з того, що останнє є певною гарантією непритягнення особи до відповідальності за певних умов, в Законі (Кодексі) про проступки пропонується закріпити, *що не є проступком дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Законом (Кодексом), але є малозначним*.

Ми підтримуємо ідею створення окремого нормативного акту – Закону (Кодексу) України про проступки, який створить підстави для формування самостійного виду юридичної відповідальності, який є відмінним як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності¹⁴. Як додатковий аргумент можна додати, що слово «кримінальний» (від лат. злочинний) не узгоджується зі словом «проступок». На загальнотеоретичному рівні правопорушення поділяється на два види: проступок та злочин¹⁵. Прихильники впровадження інституту проступків в кримінальне право вважають, що кримінальне правопорушення поділяється на два види: кримінальний проступок та злочин. Ймовірно, що слово «кримінальний» використовується тільки поряд зі словом «проступок» через те, що проступки можна виділити стосовно усіх галузей права, тоді як злочин завжди асоціюється з кримінальним правом. Кримінальний злочин звучить як тавтологія. Ураховуючи те, що злочин і проступок – два різних поняття, які мають самостійне значення, проступок не може бути злочинним (кримінальним). Якщо все-таки уявити, що в Кримінальному кодексі України передбачатиметься кримінальна відповідальність і за

¹³ Тацій В., Тютюгін В., Капліна О., Гродецький Ю., Байда А. Концепція впровадження проступку шляхом прийняття Закону (Кодексу) України про проступки (Проект для обговорення). *Юридичний вісник України*. 24–30 травня 2014. № 21 (986). С. 13.

¹⁴ Там само. С. 12.

¹⁵ Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. 6-те вид. Харків: Консум, 2002. С. 131.

злочини, і за кримінальні проступки, назва Кодексу не відповідатиме його змісту. Як зауважує Є. Л. Стрельцов, в одних країнах за основу визначення кримінального права береться ідея «злочину», і тоді, враховуючи філологічне визначення цього терміна, наприклад, злочин – від лат. *scamen*, – трактується як право про злочини, наприклад, *criminal law* (англ.). В інших країнах для його визначення застосовується ідея «покарання», наприклад, покарання – від лат. *poena* (покарання) – тобто право про покарання: *penal law* (англ.)¹⁶. Після впровадження інституту проступків в Кримінальний кодекс України назву кодексу потрібно буде змінити.

У 1996 р. М. Й. Коржанський випустив курс лекцій під назвою «Уголовне право України», в якому запропонував називати кримінальне право – уголовним правом. Свою позицію М. Й. Коржанський обґрунтовував тим, що термін «кримінальне», не слов'янського, а латинського походження, на відмінність від терміну «уголовне», його застосування веде до суттєвих змістовних збочень, оскільки українською мовою кримінальний, значить, злочинний, тобто: кримінальний аборт і кримінальний закон, кримінальні (злочинні) структури, злочинний (кримінальний) кодекс і т. ін.¹⁷. Російські автори вважають, що поняття «уголовне право» як би об'єднує в собі обидві ідеї – і злочину, і покарання, не віддаючи перевагу жодній з них. На їх думку, так чи інакше, поняття «уголовне право» завжди пов'язувалося з правом, що визначає покарання за злочинну поведінку¹⁸. Свого часу М. І. Ковальов писав що походження цього терміну «як-то пов'язано з людською головою, яка є органом», який керує поведінкою і якою людині часто доводиться розплачуватися за неї»¹⁹.

¹⁶ Стрельцов Є. Деякі роздуми про правову сутність та соціальні завдання кримінального права. *Право України*. 2010. № 9. С. 105.

¹⁷ Коржанський М. Й. Уголовне право. Частина загальна: Курс лекцій. Київ: Наукова думка та Українська видавнича група, 1996. С. 4.

¹⁸ *Энциклопедия уголовного права*. Т. 1. Понятие уголовного права. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2005. С. 151.

¹⁹ Ковалева М. И. Советское уголовное право: Курс лекций. Вып. 1: Введение в уголовное право. Свердловск, 1971. С. 8.

Ураховуючи те, що людина вчиняє і злочин, і проступки, усвідомлюючи свої дії і керуючи ними, а також те, що через кримінально-правовий вплив на свідомість і підсвідомість людей держава намагається забезпечити стабільність і порядок в суспільстві, термін «уголовне право» найбільше підходить до назви галузі права, що встановлює відповідальність і за злочини, і за проступки. Але тоді ми можемо втратити уявлення про справжню сутність злочину та кримінальної відповідальності. Такі нововведення можуть призвести до інфляції та спекуляції кримінального закону. Ідея про соціальну справедливість існування маленького Кримінального кодексу з невеликим набором найбільш суспільно небезпечних діянь, яка обговорюється деякими сучасними вченими, була висловлена більше 250 років Ч. Беккаріє. Світ постійно знаходиться в стані боротьби протилежностей, тому від все більшого зростання кількості кримінально-правових норм, поступово переходять до її зменшення, і навпаки.

Проект Кодексу про кримінальні проступки було створено в 1973 р. ще у період дії КК України 1960 р. Однак, цей проект був підданий критиці. Професор Н. Ф. Кузнєцова запропонувала декриміналізувати малозначні злочини, не виділяючи їх в кодекс проступків. Ця позиція частково знайшла своє відображення в кримінальному законодавстві, так у 1977 р. було введено адміністративну відповідальність за злочини, що не становлять великої суспільної небезпеки (малозначні злочини). Їх правова природа визначалась неоднозначно, одні розглядали їх як різновид злочинів, інші – як адміністративний проступок²⁰.

Відповідно до Концепції реформування кримінальної юстиції, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 до категорії кримінальних проступків мають бути віднесені:

²⁰ Мирошниченко Н. А. Визначення проступку та злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 331–332.

1) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства визначатимуться законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

2) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо).

Зміст цієї Концепції свідчить про те, що на державному рівні робиться спроба створення маленького Кримінального кодексу та відтворення справжньої сутності адміністративних правопорушень, які за своєю природою є управлінськими. Ідея об'єднання проступків в окремому нормативно-правовому акті є виправданою, але потрібно встановити до якого виду відповідальності притягуватимуться особи, винні у вчиненні проступків. Сучасний стан юридичної науки та законодавства України свідчить про те, що це питання залишається відкритим. Можливо впровадження інституту проступків потребує виділення такого виду юридичної відповідальності, як деліктна відповідальність. Незважаючи на те, що фахівці в сфері цивільного права вважають деліктну відповідальність позадоговірною відповідальністю, пов'язаною із заподіянням майнової і немайнової (моральної) шкоди внаслідок цивільного правопорушення²¹, цей термінологічний зворот можна застосовувати і до проступків.

Термін «деліктні зобов'язання» був запроваджений римськими юристами для компенсації потерпілим майнових витрат, завданих учиненням правопорушення (делікту), – найпершого виду зобов'язань з моменту їх виникнення. Дуже точно з цього приводу висловилася С. Д. Гринько: «У той час, коли інші інститути цивільного права встановлюють правові форми для ви-

²¹ Отраднова О. О. Деліктна відповідальність: поняття, сутність та співвідношення із деліктним зобов'язанням. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 152–158.

никнення нормальних правових відносин, деліктні зобов'язання є правовим оформленням реакції суспільства на патологічні процеси – порушення існуючої правової системи. Водночас деліктні зобов'язання запроваджено для досягнення правомірної мети – охорони майнових та особистих немайнових прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, держави та інших суб'єктів цивільного права, що проявляється через встановлення обов'язку відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди для того, хто порушив встановлені законом заборони²².

Висновки. Впровадження інституту проступків у національне право України ґрунтується на наступних ідеях:

– підвищення ступеня реалізації невідворотності відповідальності за вчинення суспільно небезпечних діянь шляхом економії заходів кримінально-правового та кримінально-процесуального характеру;

– з метою уникнення інфляції кримінального закону відповідальність за проступки має бути передбачена в окремому нормативно-правовому акті (Кодексі України про проступки);

– слово «кримінальний» (злочинний) не узгоджується зі словом «проступок», а кримінальна відповідальність за проступки не відповідає уявленням суспільства про кримінальне право (право про злочин);

– до проступків пропонується віднести деякі злочини, передбачені чинним КК України, та адміністративні правопорушення, які не є управлінськими, тому за проступки має наставати відповідальність відмінна як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності;

– подальшого наукового дослідження потребує ідея виділення такого виду юридичної відповідальності, як деліктна відповідальність за проступки.

²² Гринько С. Д. Зобов'язання, що виникають внаслідок завдання шкоди особі, за правом стародавнього риму. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50). С. 69.

Список використаних джерел

1. Герасимов В. И. Идеология и дискурс в работах Т. А. ван Дейка. Политическая наука. Политическая идеология в современном мире: Сб. науч. тр. / Ред. и состав вып. Малинова О. Ю. Москва, 2003. № 4. С. 74–85.
2. Гринько С. Д. Зобов'язання, що виникають внаслідок завдання шкоди особі, за правом стародавнього риму. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50). С. 69–78.
3. Дашков Г. В., Здравомыслов Б. В., Красиков Ю. А., Побегайло Э. Ф., Рарог А. И., Пашин С. А. Уголовное уложение вместо УК РФ. *Записки криминалистов*. 1993. № 1. С. 219–246.
4. Дмитрук М. М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки: монографія. Одеса: Юридична література, 2014. 224 с.
5. Ковалев М. И. Советское уголовное право: Курс лекций. Вып. 1: Введение в уголовное право. Свердловск, 1971. 146 с.
6. Коржанський М. Й. Уголовне право. Частина загальна: Курс лекцій. Київ: Наукова думка та Українська видавнича група, 1996. 336 с.
7. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві: монографія / авт. кол.: В. О. Туляков, Г. П. Пімонов, Н. І. Мітрицян [та ін.]; за заг. ред. В. О. Тулякова. Одеса: Юридична література, 2012. 424 с.
8. Маломуж С. І. Малозначність діяння в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 20 с.
9. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. Издание второе. Москва: Политиздат, 1959. Т. 13. 771 с.
10. Мирошниченко Н. А. Визначення проступку та злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 331–336.
11. Навроцький В. О. Кримінальний кодекс України 2001 р.: підсумки та перспективи. *Інтернет-видання «Юриспруденція on-line»* опубліковано 21.05.2006 р. URL: <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=13&d=673> (дата звернення 05.09.2018).
12. Отрадна О. О. Деліктна відповідальність: поняття, сутність та співвідношення із деліктним зобов'язанням. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 152–158.
13. Платон. Законы // Платон. Сочинения в 3 т. Москва: Мысль, 1972. Т. 3. Ч. 2. С. 337–340.
14. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. 6-те вид. Харків: Консум, 2002. 160 с.
15. Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2007–2008 р.) / [за заг. ред. Н. В. Александрової, І. Б. Коліушка]. Київ: Конус-Ю, 2009. 584 с.
16. Стрельцов Є. Деякі роздуми про правову сутність та соціальні завдання кримінального права. *Право України*. 2010. № 9. С. 102–109.
17. Сурский М. (М. М. Исаев). Социологическая школа в уголовном праве как защитница интересов господствующего класса. *Ученые записки ВИЮН*. Юриздат, 1940. Вып. 1. С. 19–20.

18. Тацій В., Тютюгін В., Капліна О., Гродецький Ю. та ін. Концепція впровадження проступку шляхом прийняття Закону (Кодексу) України про проступки (Проект для обговорення). *Юридичний вісник України*. 24–30 травня 2014. № 21 (986), 31–6 червня 2014. № 22 (987), 7–13 червня 2014. № 23 (988). С. 12–13.

19. Хавронюк М. І. Концепцією визначено: адміністративні проступки, кримінальні проступки, злочини. Настав час розмежувати. Основні напрямки розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11–12 жовт. 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 182–186.

20. Энциклопедия уголовного права. Т. 1. Понятие уголовного права. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2005. 699 с.

21. Robinson M. *Why Crime? An Integrated Systems Theory of antisocial Behaviour*. NJ: Pearson Prentice Hall, 2004. URL: <https://www.pearson.com/us/higher-education/program/Robinson-Why-Crime-An-Integrated-Systems-Theory-of-Antisocial-Behavior/PGM175518.html> (дата звернення 06.09.2017).

Коломиец Ю. Ю. Идеология внедрения института проступков в национальное право Украины

В статье определяется идеологическая целесообразность внедрения института проступков в национальное право Украины. Доказывается, что вопрос о том, в каком нормативно-правовом акте должна быть предусмотрена ответственность за проступки, имеет идеологическую природу и связан с представлениями общества о преступлении и уголовных наказаниях. Поддерживается идея создания Кодекса Украины о проступках. Предлагается для научного обсуждения идея установления деликтной ответственности за проступки.

Ключевые слова: проступок, преступление, уголовные правонарушения, уголовно-правовая идеология, неотвратимость ответственности, экономия мер уголовно-правового воздействия, деликтная ответственность.

Kolomiets Y. Y. The ideology of the introduction of the institution of misconduct in the national law of Ukraine

The article defines the ideological feasibility of introducing the institution of misconduct into the national law of Ukraine. It is proved that the question of which legal act must provide for responsibility for misconduct has an ideological nature and is connected with the public perception of crime and criminal penalties. The idea of creating the Code of Ukraine on misconduct is supported. It is proposed for scientific discussion the idea of establishing tort liability for misconduct.

Key words: misconduct, crime, criminal offenses, criminal law ideology, inevitability of responsibility, economy of measures of criminal law influence, tort liability.